

Box 45184, 104 30 Stockholm
Telefon 010-788 50 00 • registrator@ivo.se
www.ivo.se • Org.nr 202100-6537

Regeringskansliet
Socialdepartementet s.remissvar@regeringskansliet.se

Remissvar avseende betänkandet En uppväxt fri från våld– En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn (SOU 2022:70)

Inspektionen för vård och omsorg, IVO, tillstyrker i stora delar utredningens förslag med följande kommentarer.

Vad gäller de förslag som berör IVO:s uppdrag så vill IVO särskilt framhålla vikten av att ett patient- och brukarperspektiv ska genomsyra tillsynen. IVO:s tillsyn ska planeras och genomföras med utgångspunkt i egna riskanalyser om inte annat följer av lag förordning eller särskilt beslut från regeringen. Det är därför av vikt att de uppdrag som åläggs IVO i syfte att bidra till strategins genomförande i så hög utsträckning som möjligt tillåter en utformning och ett genomförande i enlighet med myndighetens riskanalyser.

Avseende socialtjänstens utökade informationsansvar vill IVO understryka betydelsen av att dokumentationsskyldigheten i denna del tydliggörs. Detta för att ytterligare stärka rättssäkerheten för barn och unga.

IVO vill vidare påtala behovet av att utreda möjligheten till utökade befogenheter för socialtjänsten att besluta om insatser mot en vårdnadshavarens vilja, när barn utsätts för eller riskerar att utsättas för våld, i de fall då vård enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU inte är tillämplig.

15.1.5 Särskilda insatser ska vidtas för att skapa trygghet och förebygga våld i miljöer där barn vistas

Arbetet för att förebygga våld i samhällets vård behöver fortsätta

IVO ser positivt på utredningens konklusion att det i det fortsatta arbetet för att öka kvaliteten i insatser som ges till barn i samhällets vård bör övervägas hur IVO genom sin tillsyn i högre utsträckning kan bidra till att förebygga våld mot barn i samhällsvården, samt hur tillsynen kan stärkas för att i högre utsträckning identifiera våld som sker i verksamheterna. I sammanhanget vill IVO dock lyfta det pågående förbättringsarbete med fokus på ett förstärkt patient- och brukarperspektiv som myndigheten bedriver. I detta

arbete har IVO fokus på att patienter, brukare och närstående hörs och att deras erfarenheter och kunskap ges rätt värde – med särskilt fokus på barn och unga i dessa avseenden. Myndigheten har även vidtagit förändringar i arbets- och delegationsordning i syfte att stärka rättssäkerheten och öka enhetligheten i rättstillämpningen. IVO genomför vidare redan idag ett omfattande arbete direkt ägnat att bidra till att förebygga och identifiera våld mot barn i samhällsvård. I samband med den årligen återkommande så kallade frekvenstillsynen skickar IVO ut enkäter till barn och unga som är inskrivna på hem för vård eller boende, HVB, stödboende, SiS-institutioner eller bor på boenden för särskilt stöd och service enligt 9 § 8 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS. I frågematerialet ställs särskilt frågor om hot, våld, övergrepp och kränkningar. Om barn och unga lämnar sådana uppgifter föranleder det en omgående kontakt med aktuell verksamhet. Uppgifterna tas omhand i IVO:s riskanalys som i sin tur påverkar inriktningen och omfattningen av den tillsyn som görs av den aktuella verksamheten. Vid inspektioner i verksamheten samtalar IVO med alla barn och unga som vill och de uppgifter som lämnas utgör grund för de fortsatta tillsynsåtgärderna. IVO:s Barn- och ungdomslinje ger vidare barn och unga i samhällsvård ytterligare en kontaktväg till IVO för att exempelvis informera om förekomst av våld. I de fall IVO konstaterar allvarliga missförhållanden inom samhällsvården använder sig myndigheten som en del i den stärkta rättstillämpningen av ingripande åtgärder såsom vitesförelägganden, förbud av verksamhet samt återkallelse av tillstånd.

Med hänsyn till vad som anförts ovan ställer sig IVO delvis frågande till utredningens förslag att det bör övervägas att närmare utreda förutsättningarna för att vid IVO inrätta ett ombud med uppgift att bevaka barns rättigheter vid vistelse i samhällets vård och att utreda uppgifter om våld mot barn i sådan vård. IVO menar även att de praktiska, organisatoriska och regleringsmässiga detaljerna kring ett sådant ombud måste klargöras för att IVO ska kunna ta grundad ställning till förslaget. Myndigheten kan därmed, i detta läge, varken tillstyrka eller avstyrka förslaget.

Det kan dock konstateras att barn i samhällsvård i regel har många aktörer runt sig. Det kan ibland vara svårt för barnen att förstå dessas olika roller och mandat. Det är därför angeläget att olika aktörers ansvar och uppdrag är renodlade och självständiga i förhållande till varandra. I detta sammanhang bör påtalas att när vård ges i ett familjehem, stödboende eller hem för vård eller boende, ska det finnas en av socialnämnden särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet eller den unge (6 kap. 7 c § första stycket socialtjänstlagen (2001:453), SoL. Rollen som barnets eller den unges socialsekreterare innebär framförallt att handla i barnets eller den unges intresse. Socialsekreteraren ska vidare vara uppmärksam på och lyhörd för barnets eller den unges behov av och

önskemål om kompletterande insatser. Om barnet eller den unge, utöver själva placeringen har behov av andra insatser, ingår det i socialsekreterarens uppgift att se till att barnet eller den unge får tillgång till sådana insatser och noga följa upp även dessa. Den för barnet eller den unge särskilt utsedda socialsekreteraren ska så långt som det är möjligt ha en självständig ställning till familjehemmet, stödboendet eller hemmet för vård eller boende.

15.3.2 Barns delaktighet i utformning, genomförande och uppföljning av insatser ska stärkas

Socialtjänsten ska försäkra sig om att barnet förstår den information som ges

IVO tillstyrker att SoL samt LVU kompletteras med reglering om att information till barnet ska anpassas till barnets ålder och andra individuella förutsättningar. Den som ger informationen ska även så långt som möjligt försäkra sig om att barnet har förstått innehållet i och betydelsen av den lämnade informationen.

IVO:s tillsyn erfar dock att det finns brister i socialtjänstens dokumentation gällande barns rätt att komma till tals och rörande vilken information som lämnas till barn. Att socialtjänsten nogsamt dokumenterar hur informationen har anpassats och hur den som ger informationen har försäkrat sig om att barnet förstått denna är en förutsättning för att det på ett effektivt sätt ska gå att kontrollera att den nya regleringen efterlevs.

IVO anser därför att det finns skäl att ta ställning till om socialtjänstens dokumentationsskyldighet i detta hänseende bör tydliggöras. Exempelvis genom att Socialstyrelsen ges i uppdrag att se över om det i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (2014.5) om dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS bör införas särskilda dokumentationsföreskrifter i anslutning till att informationskraven skärps.

Den individuella uppföljningen behöver stärkas

IVO ser positivt på utredningens förslag om att tillsätta en utredning för att undersöka och lämna förslag avseende hur regleringen kan stärkas i fråga om socialtjänstens uppföljning av insatser till barn som utsatts för eller riskerar att utsättas för våld. Utredningen understryker även vikten av att arbeta främjande och förtroendeskapande för att motivera föräldrar och familjer att ta emot de insatser som finns (15.1.3). IVO instämmer i att ett sådant arbete är av stor vikt för att tillse att barn nås av behövliga insatser i de fall kriterierna för omhändertagande enligt LVU inte är uppfyllda.

Det förekommer dock att åtgärder för att motivera vårdnadshavare till att ta emot frivilliga insatser är fruktlösa. IVO anser därför att det även finns behov av att utreda om dagens reglering av vilka insatser som kan ges utan samtycke från barnets vårdnadshavare är tillräcklig för att ge skydd och stöd

till barn som utsatts för eller riskerar att utsättas för våld. IVO ser annars en överhängande risk att barn med behov av insatser relaterade till våld inte får sina behov tillgodosedda.

15.3.3 Förmågan och möjligheterna att fånga upp och möta barns individuella behov ska förbättras

Återkommande uppföljning av kvaliteten i socialtjänstens handläggning

Utredningen föreslår att IVO ges i uppdrag att var tredje år under strategiperioden särskilt följa upp kvaliteten i socialtjänstens handläggning rörande barn som utsätts för eller riskerar att utsättas för våld. I tillsynen ska även eftersträvas att synliggöra eventuella omotiverade skillnader i socialtjänstens hantering mellan olika grupper av barn, exempelvis utifrån kön, funktionsnedsättning, etnisk tillhörighet eller geografi.

IVO tillstyrker att myndigheten ges i uppdrag att under strategiperioden granska socialtjänstens handläggning rörande barn som utsätts för eller riskerar att utsättas för våld.

För att IVO ska kunna bedriva en strategisk, effektiv och enhetlig tillsyn krävs sammanställning och analys av relevant data. Därför har digitalisering och datadriven analys identifierats som avgörande komponenter för att IVO ska nå ökat genomslag och räkna till för fler patienter och brukare. IVO anser därför att den närmare utformningen av en tillsyn av socialtjänstens handläggning rörande barn om utsätts för eller riskerar att utsättas för våld ska avgöras av myndigheten själv. Detta omfattar både valen av tillsynsobjekt, vilka bör utgå från en riskanalys, samt den närmare inriktningen av tillsynen, vilken bör utformas mot bakgrund av en analys av hur, utifrån den rättsliga regleringen, största möjliga effekt åstadkoms för berörda brukare och närstående. Av samma skäl bör IVO själv förfoga över med vilket intervall tillsynen ska genomföras och avstyrker således att tillsynen utförs var tredje år.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören Sofia Wallström. I den slutliga handläggningen har avdelningschefen Peder Carlsson och avdelningschefen Jörgen Vennsten samt stf. chefsjuristen Hans Yngve deltagit. Inspektören Christine Nilsenius har varit föredragande.

Beslutet har godkänts elektroniskt den 29 juni 2023.